

Доценко Олена Михайлівна, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Черненко Дмитро Максимович, студент 4-го курсу факультету
міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ

Сучасний розвиток суспільних відносин характеризується проникненням інформаційних технологій та комунікаційних мереж у всі сфери життєдіяльності окремої людини та суспільства в цілому. Цей факт, звичайно, має позитивне значення, оскільки використання новітніх інформаційно-комунікаційних засобів дозволяє виконувати ті ж самі види діяльності, але з меншими затратами часу та не зважаючи на відстані. Проте, поряд з перевагами використання зазначених засобів, постає питання активізації неправомірної діяльності у електронному середовищі, зокрема в Інтернеті. Так, формування різного роду електронних банків даних в тій чи іншій сфері, активний розвиток електронної комерції, спілкування через соціальні мережі в Інтернеті тощо мають своїм наслідком зростання обігу персональних даних, що, в свою чергу, супроводжується й збільшення можливостей для їх неправомірного використання. У зв'язку з цим, питання дієвого правового регулювання захисту персональних даних є одним із найбільш актуальних на сьогоднішній день.

Отже мета даного дослідження полягає у визначенні особливостей правового регулювання захисту персональних даних в Інтернеті.

Перш за все слід зазначити, що Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI у статті 2 визначає персональні дані як відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу,

яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [9]. Це ж визначення персональних даних міститься у статті 11 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ, у ч. 2 якої зазначено, що до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [11].

Не можна не погодитися з думкою Марущак А. І. та Мельник К. С. [7, с. 19] стосовно того, що Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року [9] спрямований на імплементацію стандартів та базових принципів захисту персональних даних в Європейському Союзі на основі Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 року [6] та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 08.11.2001 року [2] та Директиви Європейського Парламенту і Ради від 24.10.1995 року № 95/46/ЄС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» [10].

Слід зазначити, що ключовим у вищенаведеному вище визначенні є поняття «ідентифікована особа». Ідентифікованою особою вважається, якщо її можна безпомилково виділити серед інших. Зазвичай для того, щоб вважати особу ідентифікованою, необхідні її ім'я, прізвище, по батькові та реквізити документа, що посвідчує особу, цифровий номер, що присвоюється особі (наприклад, ідентифікаційний номер фізичної особи). Однак, за певних умов наявність меншої кількості інформації чи певного об'єму іншої інформації є достатніми для того, щоб ідентифікувати особу [1, с. 21].

Як зауважує Т. Обуховська, згідно із законодавством більшості європейських держав персональні дані розділяються за критерієм «чутливості» на «дані загального характеру» (прізвище, ім'я по батькові, дата і місце народження, громадянство, місце проживання) і «чутливі» (вразливі) персональні дані (дані про стан здоров'я (історія хвороби, діагнози); етнічна

належність, ставлення до релігії, ідентифікаційні коди чи номери, відбитки пальців, записи голосу, фотографії, кредитна історія, дані про судимість і т.д.). Для чутливих персональних даних передбачений більш високий ступінь захисту. Так, забороняється збирання, зберігання, використання та передача без згоди суб'єкта даних саме чутливих, а не всіх персональних даних [8, с. 100]. У свою чергу, у Законі України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року встановлено особливі вимоги до обробки певних категорій персональних даних. Це відомості про расове, етнічне походження, політичні, релігійні, світоглядні переконання, здоров'я, статеве життя, членство у політичних партіях, профспілках [9; 5].

Також слід зазначити, що Закон України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року № 1280-IV визначає Інтернет як всесвітню інформаційну систему загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [12].

Не можна не погодитися з тим, що діяльність особи в Інтернеті в контексті захисту персональних даних повинна розглядатись крізь призму двох складових: з одного боку, в розрізі дотримання прав суб'єктів, персональні дані яких обробляються у мережі Інтернет, з іншого – у розрізі виконання володільцями персональних даних вимог законодавства у сфері захисту персональних даних [7, с. 19].

У свою чергу, дослідження ВГО «Українська асоціація захисту персональних даних» виявили вкрай низький рівень відкритості та прозорості обробки персональних даних в Інтернеті. Водночас, дослідження компанії GfK Ukraine показують, що українці у 85% випадків ознайомлюються з політикою приватності Інтернет-ресурсу, який вони відвідують. Понад 30% користувачів знають про існування Cookies та досить добре обізнані щодо механізму їх роботи. Понад 54% учасників дослідження підтвердили, що не мають достатньо знань для того, щоб управляти ними. 22% опитаних відповіли, що уважно прочитали інформацію щодо захисту персональних

даних на сайті GfK Ukraine [4, с. 51–52]. Отже, як бачимо, рівень обізнаності громадян у сфері захисту персональних даних є досить невисоким, що може дати більші можливості для неправомірного їх використання третіми особами.

Необхідно зауважити, що Закон України «Про захист персональних даних» від 01.10.2010 року у статті 24 визначає, що «володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних», не розкриваючи які конкретні заходи можуть застосовуватися [9]. Проте, зазначеним законом встановлюються вимоги до обробки та захисту персональних даних, які відображають положення, запроваджені Конвенцією про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 року [6] та розвинуті у Директиві № 95/46/ЄС від 24.10.1995 р. «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» [10].

Як зазначає В. Козак, можна представити всю сукупність вимог щодо захисту персональних даних у рамках восьми базових принципів обробки персональних даних. Персональні дані повинні: 1) оброблятися сумлінно і законно (за наявності підстав та з дотриманням вимог); 2) отримуватися із конкретними законними цілями та не оброблятися у способи, несумісні із цими цілями; 3) бути адекватними, не надлишковими, відповідати цілям обробки; 4) бути точними та своєчасно оновлюватися; и не зберігатися довше, ніж це необхідно; 5) оброблятися з дотриманням прав фізичної особи, включаючи право на доступ до даних; 6) оброблятися з дотриманням вимог щодо захисту інформації; 7) не передаватися за межі країни без відповідного захисту [5].

Слід зазначити, що у країнах Європейського Союзу з 1988 року створена єдина уніфікована система захисту персональних даних. Під захистом особистих прав суб'єктів на персональні дані в європейському

законодавстві розуміється застосування комплексу, насамперед юридичних, а вже потім організаційних, режимних та технічних інструментів. Технічні заходи та засоби захисту спрямовуються на захист самих персональних даних у ході їх обробки, а не прав суб'єктів персональних даних, та розглядаються як додаткові. Їх застосування регулюється відповідним законодавством та міжнародними стандартами у сфер інформаційної безпеки. Одним з останніх актів, який запроваджений щодо захисту персональних даних в Інтернеті є GDPR (The General Data Protection Regulation, Загальні правила захисту даних), що набули чинності 25 травня 2018 року, новий регламент про персональні дані, який несе радикально оновлену філософію щодо їх охорони. Предметом регулювання GDPR є персональні дані, визначення яких майже не відрізняється від попереднього законодавства про захист персональних даних. Проте, виділяються «спеціальні категорії персональних даних», серед яких, наприклад, генетичні чи біометричні дані [3, с. 53]. Слід зазначити, що незважаючи на те, що закон прийнятий для захисту європейських даних, проте враховуючи глобальний характер Інтернету, GDPR може стати стандартом конфіденційності даних у всьому світі, оскільки практично всі великі інтернет-компанії, включаючи Google, Twitter і Facebook, підпадають під дотримання його вимог.

Таким чином, на сьогоднішній день питанням правового регулювання захисту персональних даних приділяється значна увага. Слід зазначити, що окремі аспекти оброблення та захисту персональних даних, зокрема, в Інтернеті, врегульовані Законом України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р., який, у свою чергу, спрямований на імплементацію стандартів та базових принципів захисту персональних даних в Європейському Союзі. Проте, незважаючи на досить докладну правову регламентацію ним інших засад захисту персональних даних, ряд питань, що спрямовані на створення конкретного механізму належного здійснення прав суб'єктів персональних даних, потребують удосконалення їх правового регулювання. Зокрема, необхідним є розроблення стандартів у сфері надання

інформаційних та телекомунікаційних послуг, що пов'язані із використанням персональних даних, а також класифікації персональних даних з метою вироблення та застосування до кожного типу окремого чіткого механізму доступу, використання та захисту з метою забезпечення належного здійснення прав суб'єктів персональних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник / Європейський Союз, Рада Європи. К.: К.І.С., 2015. 220 с.
2. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних: Міжнародний документ від 08.11.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_363 (дата звернення: 29.03.2019).
3. Кізлова О. С. Право на захист персональних даних у мережі Інтернет. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Випуск 2. Том 1. С. 52–56.
4. Коваль В. О., Константинова Л. В. Захист персональних даних в Інтернет. *Інформаційна безпека та комп'ютерні технології*: Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, 20-22 квітня 2017 року, м. Кропивницький: ЦНТУ, 2017. С. 51–52.
5. Козак В. Захист персональних даних та правила приватності при дослідженнях в Інтернет. *Маркетинг в Україні*. 2013. № 3. С. 49–70. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/4069/1/49%20-%2070.pdf> (дата звернення: 29.03.2019).

6. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Міжнародний документ від 28.01.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326 (дата звернення: 29.03.2019).
7. Марущак А. І., Мельник К. С. Особливості обробки та захисту персональних даних у мережі Інтернет: Європейський досвід та законодавство України. *Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави*. 2013. № 3 (13). С. 19–25.
8. Обуховська Т. Класифікація персональних даних та режиму доступу до них. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. № 1. С. 97–104. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 29.03.2019).
9. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 29.03.2019).
10. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних: Директива Європейського Парламенту і Ради від 24.10.1995 р. № 95/46/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242 (дата звернення: 29.03.2019).
11. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 29.03.2019).
12. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 29.03.2019).